ΠΡΟΤΆΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΎ ΕΙΣΑΓΓΕΛΈΑ
PRIIT PIKAMÄE
της 14ης Ιουλίου 2021 [1]

Υπόθεση C-262/21 PPU

A
κατά
B

[αίτηση του Korkein oikeus
(Ανωτάτου Δικαστηρίου, Φινλανδία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και σε διαφορές γονικής μέριμνας – Κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 – Καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής – Έννοια του όρου "αστικές υποθέσεις" – Αίτηση διεθνούς προστασίας εκ μέρους γονέα εξ ονόματος του ανήλικου παιδιού – Κανονισμός (ΕΕ) 604/2013 – Απόφαση μεταφοράς του ανήλικου παιδιού στο κράτος μέλος που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης – Αίτηση επιστροφής – Παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση παιδιού – Άρθρο 2, παράγραφος 11 – Χαρακτηρισμός – Σύμβαση της Χάγης του 1980 – Συνήθης διαμονή – Πραγματική κατάσταση»

I. Εισαγωγή

1. Μπορεί απόφαση μεταφοράς ανήλικου παιδιού η οποία εκδίδεται κατ' εφαρμογήν του κανονισμού (ΕΕ) 604/2013 [2] στο πλαίσιο αίτησης διεθνούς προστασίας την οποία υποβάλλει εξ ονόματός του ένας εκ των γονέων, χωρίς τη συναίνεση του άλλου γονέα, να εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 [3] και, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, να στοιχειοθετεί διεθνή απαγωγή του παιδιού αυτού;

2. Τούτο είναι ένα από τα ζητήματα της υπό κρίση υπόθεσης της οποίας η πρωτοτυπία έγκειται στη συσχέτιση δύο νομικών πράξεων του δικαίου της Ένωσης οι οποίες προφανώς διαφέρουν ως προς το αντικείμενο και τους επιδιωκόμενους σκοπούς και επί του οποίου το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί για πρώτη φορά.

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

[2] Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (ΕΕ 2013, L 180, σ. 31).

[3] Κανονισμός του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1347/2000 (ΕΕ 2003, L 338, σ. 1).

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Η Σύμβαση της Χάγης της 25ης Οκτωβρίου 1980

3. Το άρθρο 3 της Σύμβασης για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών, η οποία συνήφθη στη Χάγη στις 25 Οκτωβρίου 1980 (στο εξής: Σύμβαση της Χάγης του 1980), ορίζει τα ακόλουθα:

«Η μετακίνηση ή η κατακράτηση παιδιού θεωρούνται παράνομες:

α) εφόσον έγιναν κατά παραβίαση δικαιώματος επιμέλειας, αναγνωρισμένου σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή άλλη οργάνωση, είτε αποκλειστικά είτε από κοινού με άλλους, από το δίκαιο του κράτους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από τη μετακίνηση ή την κατακράτησή του, και

β) το δικαίωμα αυτό ασκείτο πραγματικά, αποκλειστικά ή από κοινού με άλλους, κατά το χρόνο της μετακίνησης ή της κατακράτησης, ή θα είχε ασκηθεί κατ' αυτόν τον τρόπο εάν δεν είχαν επισυμβεί τα γεγονότα αυτά.

Το δικαίωμα επιμέλειας που αναφέρεται στην περίπτωση α) μπορεί να απορρέει, ιδίως, είτε απευθείας από το νόμο είτε από δικαστική ή διοικητική απόφαση είτε από συμφωνία που ισχύει σύμφωνα με το δίκαιο αυτού του κράτους.»

4. Το άρθρο 12 της σύμβασης αυτής ορίζει τα εξής:

«Εφόσον ένα παιδί μετακινήθηκε ή κατακρατήθηκε παράνομα κατά την έννοια του άρθρου 3 και από τη μετακίνηση ή κατακράτησή του μέχρι το χρόνο κατάθεσης της αίτησης ενώπιον της δικαστικής ή διοικητικής αρχής του Συμβαλλόμενου Κράτους, όπου βρίσκεται το παιδί, διέρρευσε χρονικό διάστημα μικρότερο του ενός έτους, η επιληφθείσα αρχή διατάσσει την άμεση επιστροφή του.

Ακόμη κι αν η δικαστική ή διοικητική αρχή επιλήφθηκε μετά την πάροδο του χρονικού διαστήματος ενός έτους, που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο, οφείλει ομοίως να διατάξει την επιστροφή του παιδιού, εκτός αν αποδειχθεί ότι το παιδί έχει ήδη προσαρμοσθεί στο νέο του περιβάλλον.

Εφόσον η δικαστική ή διοικητική αρχή του κράτους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση έχει λόγους να πιστεύει ότι το παιδί έχει μεταφερθεί σε άλλο κράτος, μπορεί να αναστείλει τη διαδικασία ή να απορρίψει την αίτηση επιστροφής του παιδιού.»

5. Το άρθρο 13 της εν λόγω σύμβασης έχει ως εξής:

«Παρά τις διατάξεις του προηγούμενου άρθρου, η δικαστική ή διοικητική αρχή του κράτους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση δεν δεσμεύεται να διατάξει την επιστροφή του παιδιού, εφόσον το φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή η οργάνωση που αντιτίθεται στην επιστροφή του αποδεικνύει:

α) ότι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή η οργάνωση που είχε τη μέριμνα του προσώπου του παιδιού δεν ασκούσε ουσιαστικά το δικαίωμα επιμέλειας κατά το χρόνο της μετακίνησης ή κατακράτησης ή είχε συναινέσει στη μετακίνηση ή κατακράτηση αυτήν ή την είχε εγκρίνει εκ των υστέρων, ή

β) ότι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος η επιστροφή του παιδιού να το εκθέσει σε φυσική ή ψυχική δοκιμασία ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο να το περιαγάγει σε μια αφόρητη κατάσταση.

Η δικαστική ή διοικητική αρχή μπορεί επίσης να αρνηθεί να διατάξει την επιστροφή του παιδιού, εάν διαπιστώσει ότι το παιδί αντιτίθεται στην επιστροφή του και έχει ήδη την ηλικία και την ωριμότητα που υπαγορεύουν να ληφθεί υπόψη η γνώμη του.

Κατά την εκτίμηση των περιστάσεων που αναφέρονται στο άρθρο αυτό, οι δικαστικές ή διοικητικές αρχές οφείλουν να λάβουν υπόψη τις πληροφορίες για την κοινωνική κατάσταση του παιδιού που παρέχονται από την κεντρική αρχή ή άλλη αρμόδια υπηρεσία του κράτους της συνήθους διαμονής του.»

Β. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Ο κανονισμός 2201/2003

6. Η αιτιολογική σκέψη 5 του κανονισμού 2201/2003 έχει ως εξής:

«Για να εξασφαλιστεί η ίση μεταχείριση όλων των παιδιών, ο παρών κανονισμός καλύπτει όλες τις αποφάσεις σε θέματα γονικής μέριμνας, περιλαμβανομένων των μέτρων προστασίας του παιδιού, ανεξάρτητα από οιαδήποτε σχέση με μια γαμική διαδικασία.»

7. Στην αιτιολογική σκέψη 10 του κανονισμού 2201/2003 αναφέρονται τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός δεν προ[ώ]ρισται να εφαρμόζεται σε θέματα όπως αυτά που σχετίζονται με την κοινωνική ασφάλεια, μέτρα δημοσίου δικαίου γενικού χαρακτήρα σε θέματα εκπαίδευσης και υγείας ούτε στις αποφάσεις για το δικαίωμα ασύλου και μετανάστευσης […]».

8. Η αιτιολογική σκέψη 17 του κανονισμού 2201/2003 έχει ως εξής:

«Σε περίπτωση παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης παιδιού, η επιστροφή του θα πρέπει να επιτυγχάνεται αμελλητί, και για το λόγο αυτό θα πρέπει να εξακολουθήσει να ισχύει η [Σύμβαση της Χάγης του 1980] όπως συμπληρώνεται με τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού, και ειδικότερα του άρθρου 11. Τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί έχει μετακινηθεί ή κατακρατείται παράνομα, θα πρέπει να μπορούν να αντιτάσσονται στην επιστροφή του σε συγκεκριμένες και δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις. Εντούτοις, μία τέτοια απόφαση θα πρέπει να μπορεί να αντικαθίσταται από μεταγενέστερη απόφαση δικαστηρίου του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του. Εάν η απόφαση αυτή συνεπάγεται την επιστροφή του παιδιού, η επιστροφή θα πρέπει να πραγματοποιείται χωρίς να απαιτείται προσφυγή σε καμία διαδικασία για την αναγνώριση και εκτέλεση της εν λόγω αποφάσεως στο κράτος μέλος στο οποίο βρίσκεται το απαχθέν παιδί.»

9. Το άρθρο 1 του κανονισμού 2201/2003, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», ορίζει τα εξής:

«1. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται, ανεξάρτητα από το είδος του δικαστηρίου, σε αστικές υποθέσεις που αφορούν:

[…]

β) την ανάθεση, την άσκηση, την ανάθεση σε τρίτο, την ολική ή μερική αφαίρεση της γονικής μέριμνας.

2. Οι υποθέσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 1 στοιχείο β), αφορούν ιδίως:

α) το δικαίωμα επιμέλειας και το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας·

[…]».

10. Το άρθρο 2 του κανονισμού αυτού, τιτλοφορούμενο «Ορισμοί», έχει ως εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

[…]

7) Ο όρος “γονική μέριμνα” περιλαμβάνει το σύνολο των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που παρέχονται σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο με δικαστική απόφαση, απευθείας από το νόμο ή με ισχύουσα συμφωνία όσον αφορά το πρόσωπο ή την περιουσία του παιδιού. Ειδικότερα ο όρος περιλαμβάνει το δικαίωμα επιμέλειας και το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας.

[…]

9) Ο όρος “δικαίωμα επιμέλειας” περιλαμβάνει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που αφορούν τη φροντίδα για το πρόσωπο του παιδιού, και ειδικότερα το δικαίωμα απόφασης καθορισμού του τόπου διαμονής του.

[…]

11) Ο όρος “παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση παιδιού” σημαίνει τη μετακίνηση ή κατακράτηση παιδιού:

α) εφόσον γίνονται κατά παραβίαση δικαιώματος επιμέλειας το οποίο προκύπτει από δικαστική απόφαση ή από το νόμο ή από συμφωνία που ισχύει σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από τη μετακίνηση ή την κατακράτησή του

και

β) με την επιφύλαξη ότι το δικαίωμα αυτό ασκείτο πραγματικά, αποκλειστικά ή από κοινού με άλλους, κατά το χρόνο της μετακίνησης ή κατακράτησης ή θα είχε ασκηθεί κατ' αυτόν τον τρόπο εάν δεν είχαν επισυμβεί τα γεγονότα αυτά. Η επιμέλεια θεωρείται ότι ασκείται από κοινού όταν ο ένας από τους δικαιούχους της γονικής μέριμνας δεν μπορεί, σύμφωνα με απόφαση ή απευθείας από το νόμο, να αποφασίζει για τον τόπο διαμονής του παιδιού χωρίς τη συγκατάθεση άλλου δικαιούχου της γονικής μέριμνας.»

11. Το άρθρο 11 του εν λόγω κανονισμού προβλέπει τα εξής:

«1. Όταν ένα φυσικό πρόσωπο, ίδρυμα ή οργάνωση που έχει δικαίωμα επιμέλειας προσφεύγει στις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους προκειμένου να εκδοθεί, βάσει της σύμβασης της Χάγης της 25ης Οκτωβρίου 1980 […] απόφαση για την επιστροφή του παιδιού το οποίο μετακινήθηκε ή κατακρατείται παρανόμως σε κράτος μέλος διάφορο του κράτους μέλους όπου το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση, ισχύουν οι παράγραφοι 2 έως 8.

[…]

4. Το δικαστήριο δεν μπορεί να αρνηθεί την επιστροφή του παιδιού δυνάμει του άρθρου 13 στοιχείο β) της σύμβασης της Χάγης του 1980, εάν διαπιστώνεται ότι έχουν προβλεφθεί τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία του παιδιού μετά την επιστροφή του.»

2. Ο κανονισμός 604/2013

12. Το άρθρο 12 του κανονισμού 604/2013 ορίζει τα εξής:

«1. Εάν ο αιτών είναι κάτοχος εν ισχύι τίτλου διαμονής, το κράτος μέλος που εξέδωσε τον τίτλο είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας.

[…]

3. Εάν ο αιτών είναι κάτοχος περισσοτέρων του ενός εν ισχύ τίτλων διαμονής ή θεωρήσεων που έχουν εκδοθεί από διάφορα κράτη μέλη, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας λογίζεται το κράτος μέλος το οποίο κατά σειρά:

α) εξέδωσε τον τίτλο διαμονής με τη μεγαλύτερη χρονική ισχύ ή, σε περίπτωση ίσης διάρκειας ισχύος, το κράτος μέλος που εξέδωσε τον τίτλο διαμονής με την απώτερη ημερομηνία λήξεως ισχύος,

β) εξέδωσε τη θεώρηση με την απώτερη ημερομηνία λήξεως όταν οι διάφορες θεωρήσεις είναι του αυτού τύπου,

γ) σε περίπτωση θεωρήσεων διαφορετικού είδους, το κράτος μέλος το οποίο εξέδωσε τη θεώρηση με τη μεγαλύτερη διάρκεια ισχύος ή, σε περίπτωση ίσης διάρκειας ισχύος, το κράτος μέλος που εξέδωσε τη θεώρηση με την απώτερη ημερομηνία λήξεως ισχύος.

[…]»

13. Κατά το άρθρο 29, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού:

«Η μεταφορά του αιτούντος ή άλλου προσώπου όπως αναφέρεται στο άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο γ) ή δ) από το κράτος μέλος που υπέβαλε το αίτημα προς το υπεύθυνο κράτος μέλος πραγματοποιείται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους που υπέβαλε το αίτημα, ύστερα από διαβούλευση μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών μελών, μόλις αυτό είναι πρακτικά δυνατόν και το αργότερο εντός προθεσμίας έξι μηνών από την αποδοχή του αιτήματος περί αναδοχής ή εκ νέου ανάληψης του ενδιαφερομένου από άλλο κράτος μέλος ή από την έκδοση οριστικής απόφασης επί ενδίκου [βοηθήματος] ή [αίτησης] επανεξέτασης εφόσον σύμφωνα με το άρθρο 27 παράγραφος 3 υπάρχει ανασταλτικό αποτέλεσμα.

Εάν οι μεταφορές στο υπεύθυνο κράτος μέλος εκτελούνται με ελεγχόμενη αναχώρηση ή με συνοδεία, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι εκτελούνται λαμβάνοντας υπόψη τον ανθρώπινο παράγοντα και με πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Εάν είναι απαραίτητο, ο αιτών εφοδιάζεται από το κράτος μέλος που υπέβαλε το αίτημα με άδεια ελεύθερης διέλευσης. Η Επιτροπή, μέσω εκτελεστικών πράξεων, καθορίζει το υπόδειγμα της άδειας ελεύθερης διέλευσης. Οι εν λόγω εκτελεστικές πράξεις εκδίδονται σύμφωνα με τη διαδικασία εξέτασης του άρθρου 44 παράγραφος 2.

Το υπεύθυνο κράτος μέλος ενημερώνει το κράτος μέλος που υπέβαλε το αίτημα, ανάλογα με την περίπτωση, για την ασφαλή άφιξη του ενδιαφερομένου ή για τη μη εμφάνισή του εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας.»

Γ. Το φινλανδικό δίκαιο

14. Η επιστροφή του παιδιού ρυθμίζεται από τον laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983 (νόμο υπ' αριθ. 361/1983 περί επιμέλειας του παιδιού και περί δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας), όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 186/1994. Οι διατάξεις του νόμου αυτού είναι αντίστοιχες με εκείνες της Σύμβασης της Χάγης του 1980.

III. Το ιστορικό της διαφοράς, η διαδικασία της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

15. Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής καθώς και από τις απαντήσεις στα αιτήματα του Δικαστηρίου για προσκόμιση εγγράφων και παροχή πληροφοριών, η διαφορά της κύριας δίκης ανέκυψε μεταξύ δύο Ιρανών υπηκόων, γονέων ενός παιδιού ηλικίας 20 μηνών.

16. Το 2016 ο πατέρας και η μητέρα διέμεναν στη Φινλανδία. Στη χώρα αυτή, η μητέρα είχε τίτλο διαμονής λόγω οικογενειακής σχέσης (δεδομένου ότι ο πατέρας διέθετε άδεια διαμονής ως μισθωτός) για τέσσερα έτη από τις 28 Δεκεμβρίου 2017. Τον Μάιο του 2019 οι γονείς εγκαταστάθηκαν στη Σουηδία και η μητέρα έλαβε, στη χώρα αυτή, οικογενειακή άδεια διαμονής για το διάστημα από 11 Μαρτίου 2019 έως 16 Σεπτεμβρίου 2020. Στις 5 Σεπτεμβρίου 2019 γεννήθηκε το παιδί τους, του οποίου την επιμέλεια οι εν λόγω γονείς ασκούσαν από κοινού.

17. Κατόπιν περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας σε βάρος της μητέρας, οι σουηδικές αρχές εγκατέστησαν τη μητέρα και το παιδί σε δομή υποδοχής, με απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2019 η οποία επικυρώθηκε με απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2020. Στις 21 Νοεμβρίου 2019 ο πατέρας

ζήτησε όσον αφορά το παιδί τη χορήγηση άδειας διαμονής στη Σουηδία λόγω της ύπαρξης οικογενειακού δεσμού με τον ίδιο. Στις 4 Δεκεμβρίου 2019 η μητέρα κατέθεσε επίσης, για λογαριασμό του παιδιού, αίτηση χορήγησης άδειας διαμονής στη Σουηδία. Στις 7 Αυγούστου 2020 η μητέρα υπέβαλε στις αρμόδιες σουηδικές αρχές αίτηση διεθνούς προστασίας για την ίδια και για το παιδί, επικαλούμενη επεισόδια ενδοοικογενειακής βίας σε βάρος της από τον πατέρα και, σε περίπτωση επιστροφής στο Ιράν, τον κίνδυνο βιαιοπραγιών εκ μέρους της οικογένειας του πατέρα για λόγους τιμής. Στις 27 Αυγούστου 2020 η Δημοκρατία της Φινλανδίας επισήμανε στο Βασίλειο της Σουηδίας ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 12, παράγραφος 3, του κανονισμού 604/2013, ήταν υπεύθυνη για την εξέταση της εν λόγω αίτησης.

18. Στις 27 Οκτωβρίου 2020 η αρμόδια για θέματα μετανάστευσης σουηδική αρχή απέρριψε ως απαράδεκτη την αίτηση παροχής ασύλου της μητέρας και του παιδιού, έθεσε στο αρχείο την αίτηση χορήγησης άδειας διαμονής που είχε υποβάλει ο πατέρας για λογαριασμό του παιδιού λόγω της ύπαρξης οικογενειακού δεσμού και διέταξε τη μεταφορά της μητέρας και του παιδιού στη Φινλανδία κατ' εφαρμογήν του κανονισμού 604/2013. Στις 24 Νοεμβρίου 2020 η μεταφορά αυτή πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 29 του εν λόγω κανονισμού, με αποτέλεσμα την άρση της απόφασης περί θέσεως του παιδιού υπό την προστασία των αρχών και περί τοποθέτησής του σε δομή υποδοχής. Στις 11 Ιανουαρίου 2021 η μητέρα υπέβαλε στη Φινλανδία αίτηση παροχής ασύλου τόσο για την ίδια όσο και για λογαριασμό του παιδιού, η οποία εξακολουθεί να τελεί υπό εξέταση.

19. Στις 7 Δεκεμβρίου 2020 ο πατέρας άσκησε προσφυγή κατά της απόφασης που εξέδωσε στις 27 Οκτωβρίου 2020 η αρμόδια για θέματα μετανάστευσης σουηδική αρχή, καθόσον αυτή έθεσε στο αρχείο την αίτησή του για χορήγηση άδειας διαμονής και διέταξε τη μεταφορά του παιδιού στη Φινλανδία. Με απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2020, σουηδικό δικαστήριο ακύρωσε την εν λόγω απόφαση, ελλείψει προηγούμενης ακροάσεως του πατέρα, και ανέπεμψε την υπόθεση ενώπιον της αρχής αυτής. Επανεξετάζοντας τον φάκελο της εν λόγω υπόθεσης, η αρχή αυτή αποφάσισε, στις 29 Δεκεμβρίου 2020, να θέσει στο αρχείο τις υποθέσεις που αφορούσαν το παιδί λόγω της αναχώρησής του από την ημεδαπή. Σουηδικό δικαστήριο, με απόφαση που εξέδωσε στις 6 Απριλίου 2021, κατόπιν προσφυγής που άσκησε στις 19 Ιανουαρίου 2021 ο πατέρας κατά της απόφασης της 29ης Δεκεμβρίου 2020, απέρριψε τα αιτήματά του, ιδίως εκείνο που αφορούσε την επιστροφή του παιδιού στη Σουηδία κατ' εφαρμογήν του κανονισμού 604/2013. Με βάση τα στοιχεία που παρέθεσε η αρμόδια για θέματα μετανάστευσης σουηδική αρχή, το παιδί δεν διαθέτει επί του παρόντος άδεια διαμονής στη Σουηδία, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να εισέλθει στη χώρα αυτή.

20. Παράλληλα, σουηδικό πρωτοδικείο, με διάταξη ασφαλιστικών μέτρων εκδοθείσα τον Νοέμβριο του 2020, διατήρησε προσωρινά την κοινή επιμέλεια των δύο γονέων. Με απόφαση της 29ης Απριλίου 2021, το δικαστήριο αυτό εξέδωσε απόφαση διαζυγίου μεταξύ των γονέων, ανέθεσε με άμεση ισχύ την αποκλειστική επιμέλεια του παιδιού στη μητέρα, απέρριψε το αίτημα του πατέρα σχετικά με την άσκηση του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας και ανακάλεσε την προαναφερθείσα διάταξη ασφαλιστικών μέτρων.

21. Υποστηρίζοντας ότι το παιδί μετακινήθηκε ή κατακρατείται παρανόμως, ο πατέρας προσέφυγε, στις 21 Δεκεμβρίου 2020, ενώπιον του hovioikeus (εφετείου) του Ελσίνκι (Φινλανδία) ζητώντας την άμεση επιστροφή του παιδιού στη Σουηδία. Με απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2021, το hovioikeus (εφετείο) του Ελσίνκι απέρριψε το αίτημα αυτό. Ο πατέρας άσκησε αναίρεση κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του Korkein oikeus (Ανώτατου

Δικαστηρίου, Φινλανδία). Κατά την εξέταση της εν λόγω αιτήσεως αναιρέσεως, το δικαστήριο αυτό αποφάσισε, στις 23 Απριλίου 2021, να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 2, σημείο 11, του κανονισμού [2201/2003], το οποίο αφορά την παράνομη μετακίνηση παιδιού, την έννοια ότι υφίσταται τέτοια παράνομη μετακίνηση όταν ένας εκ των γονέων μετακινεί, χωρίς τη συγκατάθεση του άλλου γονέα, το παιδί από το κράτος διαμονής του σε άλλο κράτος μέλος, το οποίο είναι το υπεύθυνο κράτος μέλος βάσει απόφασης περί μεταφοράς που έλαβε αρμόδια αρχή κατ' εφαρμογήν του κανονισμού [604/2013];

2) Εάν η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι αρνητική, έχει το άρθρο 2, σημείο 11, του κανονισμού [2201/2003], το οποίο αφορά την παράνομη κατακράτηση, την έννοια ότι υφίσταται τέτοια παράνομη κατακράτηση εάν δικαστήριο του κράτους διαμονής του παιδιού έχει ακυρώσει την απόφαση που έλαβε αρμόδια αρχή περί μεταβίβασης της ευθύνης εξέτασης της υπόθεσης, αλλά το παιδί του οποίου η επιστροφή διατάσσεται δεν διαθέτει πλέον τίτλο διαμονής σε ισχύ στο κράτος διαμονής του ούτε δικαίωμα εισόδου ή διαμονής στο εν λόγω κράτος[4];

3) Εάν, λαμβανομένης υπόψη της απάντησης που θα δοθεί στο πρώτο ή στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, πρέπει να θεωρηθεί ότι ο κανονισμός [2201/2003] έχει την έννοια ότι συντρέχει περίπτωση παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης του παιδιού και ότι το παιδί πρέπει, επομένως, να επιστρέψει στο κράτος διαμονής του, έχει το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', της Σύμβασης [της Χάγης του 1980] την έννοια ότι η επιστροφή του παιδιού εμποδίζεται:

   α) διότι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος, κατά την έννοια της διάταξης αυτής, η επιστροφή ασυνόδευτου βρέφους, του οποίου τη φροντίδα έχει αναλάβει προσωπικά η μητέρα του, να το εκθέσει σε σωματική ή ψυχική δοκιμασία ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο να το περιαγάγει σε αφόρητη κατάσταση· ή

   β) διότι, στο κράτος διαμονής του, το παιδί θα τύχαινε μέριμνας και θα μεταφερόταν σε δομή υποδοχής, είτε μόνο του είτε μαζί με τη μητέρα του, πράγμα το οποίο θα καταδείκνυε ότι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος, κατά την έννοια της διάταξης αυτής, η επιστροφή του παιδιού να το εκθέσει σε σωματική ή ψυχική δοκιμασία ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο να το περιαγάγει σε αφόρητη κατάσταση· ή ακόμη

   γ) διότι το παιδί, το οποίο δεν διαθέτει ισχύοντα τίτλο διαμονής, θα περιερχόταν σε αφόρητη κατάσταση, κατά την έννοια της διάταξης αυτής;

4) Εάν, λαμβανομένης υπόψη της απάντησης που θα δοθεί στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα, μπορεί να θεωρηθεί ότι οι λόγοι άρνησης του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', της Σύμβασης της [Χάγης του 1980] έχουν την έννοια ότι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος η επιστροφή του παιδιού να το εκθέσει σε σωματική ή ψυχική δοκιμασία ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο να το περιαγάγει σε αφόρητη κατάσταση, έχει το άρθρο 11, παράγραφος 4, του κανονισμού [2201/2003], σε συνδυασμό με την αρχή του "υπέρτατου συμφέροντος" του παιδιού η οποία προβλέπεται στο άρθρο 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [στο εξής: Χάρτης], την έννοια ότι, όταν ούτε το παιδί ούτε η μητέρα

[4] Παρατίθεται η διατύπωση του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος όπως αυτό διευκρινίσθηκε από το αιτούν δικαστήριο με την εκ μέρους του δοθείσα στις 21 Μαΐου 2021 απάντηση κατόπιν ανεπίσημου αιτήματος του Δικαστηρίου για παροχή πληροφοριών.

του διαθέτουν τίτλο διαμονής σε ισχύ στο κράτος διαμονής του παιδιού και δεν έχουν, επομένως, ούτε δικαίωμα εισόδου ούτε δικαίωμα διαμονής στη χώρα αυτή, το κράτος διαμονής του παιδιού οφείλει να προβλέψει κατάλληλα μέτρα ώστε να διασφαλίσει τη νόμιμη διαμονή του παιδιού και της μητέρας του στο εν λόγω κράτος μέλος;

Εάν το κράτος διαμονής του παιδιού υπέχει τέτοια υποχρέωση, έχει η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών την έννοια ότι το κράτος που παραδίδει το παιδί μπορεί να θεωρήσει, βάσει της αρχής αυτής, ότι το κράτος διαμονής του παιδιού θα εκπληρώσει τις υποχρεώσεις αυτές ή μήπως το συμφέρον του παιδιού επιβάλλει να ζητηθούν διευκρινίσεις από τις αρχές του κράτους διαμονής σχετικά με τα συγκεκριμένα μέτρα που προβλέφθηκαν ή θα προβλεφθούν για την προστασία του παιδιού, ώστε το κράτος μέλος που παραδίδει το παιδί να μπορεί να εκτιμήσει, μεταξύ άλλων, τον πρόσφορο χαρακτήρα των μέτρων αυτών υπό το πρίσμα του συμφέροντος του παιδιού;

5) Εάν το κράτος διαμονής του παιδιού δεν υπέχει την υποχρέωση που διαλαμβάνεται στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα να προβλέψει κατάλληλα μέτρα, έχει το άρθρο 20 της Σύμβασης της [Χάγης του 1980], υπό το πρίσμα του άρθρου 24 του [Χάρτη], στις περιπτώσεις που διαλαμβάνονται στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα υπό i έως iii, την έννοια ότι εμποδίζει την επιστροφή του παιδιού, διότι θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι η επιστροφή του παιδιού αντιβαίνει, κατά τη διάταξη αυτή, προς τις θεμελιώδεις αρχές περί προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών;»

IV. Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

22. Το αιτούν δικαστήριο ζήτησε να εξεταστεί η παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως με την επείγουσα διαδικασία του άρθρου 107 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου. Το πρώτο τμήμα του Δικαστηρίου αποφάσισε, στις 12 Μαΐου 2021, κατόπιν προτάσεως του εισηγητή δικαστή και αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να δεχθεί το αίτημα αυτό.

23. Στις 21 Μαΐου 2021 το αιτούν δικαστήριο απάντησε στο ανεπίσημο αίτημα του Δικαστηρίου για παροχή πληροφοριών. Με υπόμνημα της 31ης Μαΐου 2021, η Σουηδική Κυβέρνηση απάντησε στις γραπτές ερωτήσεις του Δικαστηρίου και προσκόμισε τα έγγραφα που ζήτησε το Δικαστήριο.

24. Η αναιρεσίβλητη της κύριας δίκης, η Φινλανδική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις. Οι ίδιοι μετέχοντες στη διαδικασία καθώς και ο αναιρεσείων της κύριας δίκης ανέπτυξαν τις παρατηρήσεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 28ης Ιουνίου 2021.

V. Ανάλυση

A. Επί του πρώτου και του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

1. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

25. Πρώτον, όπως συνάγεται από τη διατύπωση των δύο πρώτων προδικαστικών ερωτημάτων το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, κατ' ουσίαν, ως προς τις συνέπειες που πρέπει να αντληθούν από απόφαση μεταφοράς παιδιού και της μητέρας του, η οποία εκδόθηκε κατ' εφαρμογήν του κανονισμού 604/2013, όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της «παράνομης μετακίνησης ή

κατακράτησης» όπως ορίζεται στο άρθρο 2, σημείο 11, του κανονισμού 2201/2003. Ως εκ τούτου, τα εν λόγω δύο ερωτήματα πηγάζουν από την ίδια συλλογιστική, οπότε είναι, κατά τη γνώμη μου, σκόπιμο να εξεταστούν από κοινού.

26. Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε τα εν λόγω προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 2, σημείο 11, του κανονισμού 2201/2003 με βάση την παραδοχή ότι η διάταξη αυτή έχει εφαρμογή στη διαφορά της κύριας δίκης, πράγμα που αμφισβητεί η αναιρεσίβλητη της κύριας δίκης, υποστηριζόμενη από την Επιτροπή. Δεδομένου ότι η εφαρμογή των διατάξεων του κανονισμού 2201/2003 παρουσιάζει δυσχέρειες και αποτέλεσε αντικείμενο συζήτησης κατά την επ' ακροατηρίου διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, πρέπει να εξακριβωθεί αν περίπτωση όπως αυτή που εκτίθεται στη διάταξη περί παραπομπής εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού [5]. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, πρέπει να εξεταστούν τα κριτήρια που δικαιολογούν τον χαρακτηρισμό της «παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης».

2. Επί της δυνατότητας εφαρμογής του κανονισμού 2201/2003

27. Η αναιρεσίβλητη της κύριας δίκης, υποστηριζόμενη από την Επιτροπή, προβάλλει, αφενός, ότι η εφαρμογή του κανονισμού 604/2013 εμπίπτει στην εκ μέρους των κρατών μελών άσκηση δημόσιας εξουσίας η οποία δεν αφορά τις διαφορές αστικού δικαίου που διέπονται από τον κανονισμό 2201/2003 και, αφετέρου, ότι οι αποφάσεις περί του δικαιώματος ασύλου και μετανάστευσης εξαιρούνται ρητώς από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 2201/2003.

28. Φρονώ ότι δύσκολα μπορεί να γίνει δεκτή η ανάλυση αυτή. Επισημαίνεται, ειδικότερα, ότι ο κανονισμός 2201/2003 εφαρμόζεται, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', αυτού σε αστικές υποθέσεις που αφορούν την ανάθεση, την άσκηση και την ολική ή μερική αφαίρεση της γονικής μέριμνας. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει ότι η έννοια των «αστικών υποθέσεων» δεν πρέπει να ερμηνεύεται στενά, αλλά πρέπει να θεωρείται ως αυτοτελής έννοια του δικαίου της Ένωσης περιλαμβάνουσα, ιδίως, κάθε αίτηση, μέτρο ή απόφαση περί «γονικής μέριμνας», μεταξύ των οποίων, υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 5 του κανονισμού 2201/2003, και εκείνων που αποσκοπούν στην προστασία του παιδιού [6]. Στο πλαίσιο της εν λόγω διασταλτικής προσέγγισης, το Δικαστήριο περιέλαβε ακόμη στην έννοια των «αστικών υποθέσεων» μέτρα προστασίας τα οποία, υπό το πρίσμα της έννομης τάξεως των κρατών μελών, εμπίπτουν στο δημόσιο δίκαιο [7]. Επομένως, μια τέτοια αντίληψη των «αστικών υποθέσεων» προϋποθέτει να εξακριβώνεται αν ένα μέτρο, ανεξαρτήτως του χαρακτηρισμού του, συμβάλλει, ως εκ της φύσεώς του, στην προστασία του παιδιού.

29. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, φρονώ ότι, υπό τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης, η μεταφορά του παιδιού κατ' εφαρμογήν του κανονισμού 604/2013 εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 2201/2003. Πράγματι, η απόφαση μεταφοράς δεν πρέπει να εξετάζεται μεμονωμένα, αλλά στο πλαίσιο του συνόλου της διαδικασίας στην οποία εντάσσεται. Επομένως, η μεταφορά δεν είναι δυνατόν να διαχωριστεί από την αίτηση διεθνούς

[5] Πρβλ. αποφάσεις της 18ης Δεκεμβρίου 2014, McCarthy κ.λπ. (C-202/13, EU:C:2014:2450, σκέψη 30), της 25ης Ιουλίου 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584, σκέψη 67), και της 12ης Μαρτίου 2020, VW (Δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο σε περίπτωση μη εμφάνισης) (C-659/18, EU:C:2020:201, σκέψεις 22 και 23).

[6] Πρβλ. αποφάσεις της 27ης Νοεμβρίου 2007, C (C-435/06, EU:C:2007:714, σκέψεις 46 έως 51), της 21ης Οκτωβρίου 2015, Gogova (C-215/15, EU:C:2015:710, σκέψη 26), και της 19ης Σεπτεμβρίου 2018, C.E. και N.E. (C-325/18 PPU και C-375/18 PPU, EU:C:2018:739, σκέψη 55).

[7] Πρβλ. αποφάσεις της 27ης Νοεμβρίου 2007, C (C-435/06, EU:C:2007:714, σκέψεις 34, 50 και 51), της 2ας Απριλίου 2009, A (C-523/07, EU:C:2009:225, σκέψεις 24, 27 έως 29), και της 26ης Απριλίου 2012, Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, σκέψεις 60 και 61).

προστασίας, της οποίας αποτελεί άμεση απόρροια. Συγκεκριμένα, στην υπό κρίση υπόθεση, η αίτηση διεθνούς *προστασίας* έχει ως αντικείμενο [8] να εξασφαλίσει στο παιδί μόνιμο καθεστώς το οποίο θα το προφυλάσσει από κίνδυνο που ενδέχεται να αντιμετωπίσει. Συνεπώς, η αίτηση αυτή συνιστά πράγματι μέτρο προστασίας του παιδιού και, ως εκ τούτου, εμπίπτει στην έννοια των «αστικών υποθέσεων» κατά το άρθρο 1 του κανονισμού 2201/2003.

30. Φρονώ ότι το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από την αιτιολογική σκέψη 10 του κανονισμού 2201/2003, κατά την οποία ο κανονισμός αυτός «δεν προ[ώ]ρισται» να εφαρμόζεται «στις αποφάσεις για το δικαίωμα ασύλου και μετανάστευσης». Κατά την ανάγνωση της διάταξης αυτής, από τη χρήση της φράσης «δεν προ[ώ]ρισται» [9] συνάγω ότι ο νομοθέτης της Ένωσης δεν είχε την πρόθεση να αποκλείσει συστηματικά από την έννοια των «αστικών υποθέσεων» το σύνολο των αποφάσεων που αφορούν το δικαίωμα ασύλου. Η ανάλυση αυτή είναι, εξάλλου, σύμφωνη με τη διασταλτική προσέγγιση του Δικαστηρίου, το οποίο, υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 5 του εν λόγω κανονισμού, περιέλαβε στην έννοια των «αστικών υποθέσεων» τα μέτρα προστασίας του παιδιού που διέπονται από το δημόσιο δίκαιο.

31. Πέραν της αιτιολογικής σκέψης 10, η οποία, εν πάση περιπτώσει, δεν είναι νομικώς δεσμευτική [10], από τις διατάξεις του κανονισμού 2201/2003 δεν προκύπτει ότι οι αποφάσεις που αφορούν το δικαίωμα ασύλου εξαιρούνται, κατ' αρχήν, από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού. Προς στήριξη της ανάλυσης αυτής, επισημαίνω ότι οι ως άνω αποφάσεις δεν περιλαμβάνονται στο άρθρο 1, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού το οποίο απαριθμεί περιοριστικά τα ζητήματα που αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού [11]. Κατά τα λοιπά, δεν είναι δυνατόν να αντληθεί επιχείρημα από το ότι το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού 2201/2003 δεν μνημονεύει, μεταξύ των αστικών υποθέσεων, τις αποφάσεις που αφορούν το δικαίωμα ασύλου. Πράγματι, όπως έκρινε το Δικαστήριο, η χρήση του όρου «ιδίως» στο άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού 2201/2003 σημαίνει ότι η απαρίθμηση της διατάξεως αυτής έχει ενδεικτικό χαρακτήρα [12].

32. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των όσων αναπτύχθηκαν ανωτέρω, φρονώ, αντίθετα με τα επιχειρήματα που προβάλλουν η Επιτροπή και η αναιρεσίβλητη της κύριας δίκης, ότι οι αποφάσεις που αφορούν το δικαίωμα ασύλου εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 2201/2003 εφόσον οι αποφάσεις αυτές, όπως εν προκειμένω, έχουν τον χαρακτήρα μέτρου προστασίας του παιδιού.

[8] Στην απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2015, Gogova (C-215/15, EU:C:2015:710, σκέψη 28), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, προκειμένου να κριθεί αν μια αίτηση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 2201/2003, πρέπει να εξεταστεί το αντικείμενό της. Επισημαίνω ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, σχεδόν αρκεί να ληφθεί ως βάση το γράμμα της επίμαχης αίτησης.

[9] Διατύπωση η οποία πρέπει να διακρίνεται από την αυστηρότερη διατύπωση «δεν εφαρμόζεται».

[10] Απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2020, Istituto nazionale della previdenza sociale (Οικογενειακές παροχές για τους επί μακρόν διαμένοντες) (C-303/19, EU:C:2020:958, σκέψη 26).

[11] Απόφαση της 13ης Οκτωβρίου 2016, Mikołajczyk (C-294/15, EU:C:2016:772, σκέψη 29). Επιπροσθέτως, υπενθυμίζω, όσον αφορά την αιτιολογική σκέψη 10 του κανονισμού 2201/2003, ότι το προοίμιο πράξεως της Ένωσης όχι μόνο δεν είναι νομικώς δεσμευτικό αλλά και δεν μπορεί να αποτελέσει βάση ούτε για παρέκκλιση από τις καθαυτό διατάξεις της οικείας πράξης ούτε για ερμηνεία των διατάξεων αυτών κατά τρόπο προδήλως αντίθετο προς το γράμμα τους [απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2020, Istituto nazionale della previdenza sociale (Οικογενειακές παροχές για τους επί μακρόν διαμένοντες) (C-303/19, EU:C:2020:958, σκέψη 26)].

[12] Πρβλ. απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 2007, C (C-435/06, EU:C:2007:714, σκέψη 30).

3. Επί του χαρακτηρισμού της «παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης»

33. Κατ' ακολουθίαν προς τη συλλογιστική που αναπτύχθηκε ανωτέρω, πρέπει να εξεταστεί κάθε ένα από τα κριτήρια τα οποία παρέχουν τη δυνατότητα να χαρακτηριστεί μια πράξη ως «παράνομη» μετακίνηση ή κατακράτηση παιδιού και να διαπιστωθεί, υπό το πρίσμα των περιστάσεων της υπό κρίση υπόθεσης, αν πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές.

34. Συναφώς, το άρθρο 2, σημείο 11, του κανονισμού 2201/2003, του οποίου η διατύπωση είναι παρόμοια με εκείνη του άρθρου 3 της Σύμβασης της Χάγης του 1980, περιλαμβάνει την παράνομη μετακίνηση και κατακράτηση παιδιού στον ίδιο ορισμό. Βάσει του ορισμού αυτού, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 11, του κανονισμού προϋποθέτει, αφενός, ότι το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του στο κράτος μέλος προέλευσης αμέσως πριν από τη μετακίνηση ή την κατακράτησή του και, αφετέρου, προσβολή του δικαιώματος επιμέλειας που έχει απονεμηθεί κατά τη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους[13]. Επομένως, ο χαρακτηρισμός της «παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης» στηρίζεται κατ' ουσίαν σωρευτικά στις δύο έννοιες της συνήθους διαμονής του παιδιού και της προσβολής του δικαιώματος επιμέλειας. Συνεπώς, προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, πρέπει να εξεταστεί διαδοχικά κάθε μία από τις εν λόγω δύο έννοιες.

α) Επί της συνήθους διαμονής του παιδιού

35. Η έννοια της «συνήθους διαμονής» εμφανίζεται υπό δύο διαφορετικές οπτικές γωνίες στο πλαίσιο του κανονισμού 2201/2003. Αφενός, συνιστά, κατά το άρθρο 2, σημείο 11, και το άρθρο 11 του εν λόγω κανονισμού βασικό στοιχείο του χαρακτηρισμού της «παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης» και του μηχανισμού επιστροφής του όπως προβλέπεται στην περίπτωση αυτή. Αφετέρου, καθίσταται, στο πλαίσιο των άρθρων 8 έως 10 του κανονισμού αυτού, γενικό κριτήριο διεθνούς δικαιοδοσίας[14]. Τούτου δοθέντος, δεδομένου ότι η έννοια της «συνήθους διαμονής» πρέπει να ερμηνεύεται ομοιόμορφα στο πλαίσιο του κανονισμού 2201/2003, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η ερμηνεία της έννοιας αυτής στο πλαίσιο των άρθρων 8 και 10 του εν λόγω κανονισμού μπορεί να τύχει εφαρμογής και στην περίπτωση του άρθρου 2, σημείο 11, και του άρθρου 11 του ίδιου κανονισμού[15].

36. Πρέπει να επισημανθεί ότι ο κανονισμός 2201/2003 δεν περιλαμβάνει ορισμό της έννοιας της «συνήθους διαμονής», μολονότι από τη χρήση του επιθέτου αυτού συνάγεται ότι η διαμονή του παιδιού έχει ορισμένη σταθερότητα ή κανονικότητα[16], και δεν περιέχει καμία ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών. Το Δικαστήριο συνήγαγε από τα στοιχεία αυτά ότι η έννοια της «συνήθους διαμονής» πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς, λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου στο οποίο εντάσσονται οι διατάξεις του κανονισμού 2201/2003 και του σκοπού που αυτός επιδιώκει,

[13] Βλ. απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2014, C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, σκέψη 47).

[14] Για περισσότερα στοιχεία σχετικά με τη διάκριση αυτή, βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα N. Wahl στην υπόθεση OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:375, σημεία 44 έως 51).

[15] Βλ. αποφάσεις της 9ης Οκτωβρίου 2014, C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, σκέψη 54), και της 8ης Ιουνίου 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, σκέψη 41).

[16] Βλ. αποφάσεις της 22ας Δεκεμβρίου 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, σκέψη 44), και της 17ης Οκτωβρίου 2018, UD (C-393/18 PPU, EU:C:2018:835, σκέψη 45).

ιδίως εκείνου που προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 12, κατά την οποία ο εν λόγω κανονισμός συντάχθηκε υπό το πρίσμα του συμφέροντος του παιδιού, ειδικότερα δε του κριτηρίου της εγγύτητας [17].

37. Στη βάση αυτή, το Δικαστήριο έκρινε ότι η συνήθης διαμονή του παιδιού, κατά την έννοια του κανονισμού 2201/2003, αντιστοιχεί στον τόπο στον οποίο βρίσκεται, βάσει των ιδιαίτερων περιστάσεων κάθε συγκεκριμένης περιπτώσεως, το κέντρο της ζωής του [18]. Επομένως, στο πλαίσιο της συγκεκριμένης προσέγγισης, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εκτός της αυτοπρόσωπης παρουσίας του παιδιού στο έδαφος κράτους μέλους, οι παράγοντες από τους οποίους μπορεί να συναχθεί ότι η παρουσία αυτή ουδόλως έχει προσωρινό ή ευκαιριακό χαρακτήρα και ότι εκφράζει την σε κάποιο βαθμό ενσωμάτωση σε ένα σταθερό κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον [19]. Προς τούτο, πρέπει, στο πλαίσιο κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης, να λαμβάνεται υπόψη δέσμη συγκλινουσών ενδείξεων όπως η διάρκεια, η κανονικότητα, οι συνθήκες και οι λόγοι της διαμονής του παιδιού επί του εδάφους των οικείων κρατών μελών, ο τόπος και οι συνθήκες φοίτησής του καθώς και οι οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις του εντός των εν λόγω κρατών μελών [20].

38. Εξάλλου, σε περίπτωση που, όπως εν προκειμένω, πρόκειται για παιδί πολύ μικρής ηλικίας, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η εκτίμηση της ενσωμάτωσης του παιδιού σε ορισμένο κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον δεν μπορεί να γίνει ανεξάρτητα από τις περιστάσεις που χαρακτηρίζουν τη διαμονή των προσώπων από τα οποία αυτό εξαρτάται [21]. Πράγματι, το περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσεται ένα παιδί πολύ μικρής ηλικίας είναι κυρίως το οικογενειακό και καθορίζεται από το πρόσωπο ή τα πρόσωπα αναφοράς με τα οποία διαβιώνει το παιδί και τα οποία ασκούν στην πράξη την επιμέλειά του και το φροντίζουν [22] –κατά κανόνα τους γονείς του. Συνεπώς, όταν το παιδί διαβιώνει σε καθημερινή βάση με τους γονείς του, ο προσδιορισμός της συνήθους διαμονής του προϋποθέτει να προσδιοριστεί ο τόπος στον οποίο οι γονείς του βρίσκονται κατά τρόπο σταθερό και είναι ενσωματωμένοι σε ένα κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον [23]. Για τον προσδιορισμό του τόπου αυτού, πρέπει να εξεταστεί μια σειρά στοιχείων στα οποία περιλαμβάνονται, ενδεικτικά, η διάρκεια, η σταθερότητα, οι συνθήκες και οι λόγοι της διαμονής των γονέων στο οικείο ή στα οικεία κράτη μέλη, οι γλωσσικές τους γνώσεις, οι γεωγραφικές και οικογενειακές καταβολές τους καθώς και οι οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις που διατηρούν εκεί. Οι εν λόγω αντικειμενικής φύσεως ενδείξεις μπορούν, ενδεχομένως, να συμπληρωθούν με τη συνεκτίμηση της πρόθεσης των γονέων που έχουν δικαίωμα επιμέλειας να εγκατασταθούν μαζί με το παιδί σε συγκεκριμένο τόπο, δεδομένου ότι η πρόθεση αυτή αντανακλά την πραγματική ενσωμάτωση των γονέων και, ως εκ τούτου, του παιδιού σε ένα κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον [24].

[17] Βλ. αποφάσεις της 2ας Απριλίου 2009, A (C-523/07, EU:C:2009:225, σκέψεις 34 και 35), της 22ας Δεκεμβρίου 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, σκέψεις 44 έως 46), της 9ης Οκτωβρίου 2014, C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, σκέψη 50), της 8ης Ιουνίου 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, σκέψη 40), της 28ης Ιουνίου 2018, HR (C-512/17, EU:C:2018:513, σκέψη 40), και της 17ης Οκτωβρίου 2018, UD (C-393/18 PPU, EU:C:2018:835, σκέψη 45).

[18] Βλ. απόφαση της 28ης Ιουνίου 2018, HR (C-512/17, EU:C:2018:513, σκέψεις 41 και 42).

[19] Πρβλ. αποφάσεις της 2ας Απριλίου 2009, A (C-523/07, EU:C:2009:225, σκέψεις 37 και 38), της 22ας Δεκεμβρίου 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, σκέψεις 44, 47 έως 49), της 9ης Οκτωβρίου 2014, C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, σκέψη 51), της 8ης Ιουνίου 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, σκέψεις 42 και 43), και της 28ης Ιουνίου 2018, HR (C-512/17, EU:C:2018:513, σκέψη 41).

[20] Πρβλ. απόφαση της 2ας Απριλίου 2009, A (C-523/07, EU:C:2009:225, σκέψη 39), και της 28ης Ιουνίου 2018, HR (C-512/17, EU:C:2018:513, σκέψη 43)

[21] Βλ. απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, σκέψεις 53 έως 55).

[22] Βλ. απόφαση της 8ης Ιουνίου 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, σκέψη 45).

[23] Βλ. απόφαση της 28ης Ιουνίου 2018, HR (C-512/17, EU:C:2018:513, σκέψη 45).

[24] Βλ. αποφάσεις της 2ας Απριλίου 2009, A (C-523/07, EU:C:2009:225, σκέψη 40), και της 8ης Ιουνίου 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, σκέψεις 46 και 47).

39. Επομένως, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας H. Saugmandsgaard Øe στην υπόθεση UD, το Δικαστήριο καθιέρωσε «υβριδική» προσέγγιση, κατά την οποία η συνήθης διαμονή του παιδιού προσδιορίζεται με βάση, αφενός, αντικειμενικούς παράγοντες που χαρακτηρίζουν τη διαμονή του παιδιού σε ορισμένο τόπο και, αφετέρου, περιστάσεις που σχετίζονται με τη διαμονή των γονέων του καθώς και με τις προθέσεις τους όσον αφορά τον τόπο διαμονής του παιδιού [25]. Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, στηριζόμενο στα στοιχεία αυτά, εάν το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του στη Σουηδία αμέσως πριν από την προβαλλόμενη παράνομη μετακίνηση ή την κατακράτησή του λαμβανομένων υπόψη όλων των ιδιαίτερων πραγματικών περιστάσεων της υπό κρίση υπόθεσης.

40. Τούτου δοθέντος και προκειμένου να παρασχεθούν χρήσιμα στοιχεία στο αιτούν δικαστήριο, επισημαίνω, ως προς τον χαρακτηρισμό της «παράνομης μετακίνησης», ότι το παιδί, όπως και η μητέρα του, μεταφέρθηκαν στη Φινλανδία στις 24 Νοεμβρίου 2020. Ωστόσο, πριν από τη μετακίνηση αυτή, το παιδί διέμενε από τη γέννησή του, στις 5 Σεπτεμβρίου 2019, στη Σουηδία, ενώ οι γονείς του, οι οποίοι ασκούσαν την επιμέλειά του, διέμεναν εκεί από τον Μάιο του 2019 και διέθεταν άδεια διαμονής στη χώρα αυτή. Εξ αυτού συνάγεται ότι, υπό την επιφύλαξη συμπληρωματικών στοιχείων τα οποία διαθέτει το αιτούν δικαστήριο, προφανώς αποδεικνύεται ότι το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του στη Σουηδία πριν από την εν λόγω μετακίνηση.

41. Αντιθέτως, υπό το πρίσμα του χαρακτηρισμού πράξης ως «κατακράτησης», φρονώ ότι δεν είναι καθόλου δεδομένο, βάσει των ως άνω κριτηρίων, ότι το παιδί εξακολουθούσε να έχει τη συνήθη διαμονή του στη Σουηδία αμέσως πριν από την προβαλλόμενη παράνομη κατακράτηση. Όπως ήδη τόνισα, η συνήθης διαμονή παιδιού πολύ μικρής ηλικίας συνδέεται στενά με εκείνη των προσώπων αναφοράς με τα οποία αυτό διαβιώνει και τα οποία ασκούν στην πράξη την επιμέλειά του και το φροντίζουν. Από τα στοιχεία όμως που παρασχέθηκαν στο Δικαστήριο προκύπτει ότι, λόγω των αποφάσεων που έλαβαν οι σουηδικές αρχές συνεπεία της συμπεριφοράς του πατέρα, το παιδί δεν επικοινωνεί πλέον σχεδόν καθόλου με αυτόν και διαβιώνει με τη μητέρα του. Εξάλλου, επισημαίνω ότι η μετακίνηση του παιδιού στη Φινλανδία, κατόπιν έκδοσης άμεσα εκτελεστής απόφασης μεταφοράς, έχει ως αφετηρία την αίτηση διεθνούς προστασίας την οποία υπέβαλε η μητέρα εξ ονόματος του παιδιού και ότι, μετά τη μεταφορά του, το παιδί διαμένει στη χώρα αυτή [26] με τη μητέρα και δεν διαθέτει δικαίωμα εισόδου ή διαμονής στη Σουηδία. Κατά τη γνώμη μου, τα εν λόγω στοιχεία που καταδεικνύουν την ενσωμάτωση του παιδιού στην τοπική κοινωνία στη Φινλανδία μπορούν να ληφθούν βάσιμα υπόψη κατά τον καθορισμό της συνήθους διαμονής του και αποδεικνύονται καθοριστικά για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι δεν υφίσταται παράνομη κατακράτηση.

β) Επί της προσβολής του δικαιώματος επιμέλειας

42. Από το άρθρο 2, σημείο 11, του κανονισμού 2201/2003 προκύπτει ότι η μετακίνηση ή κατακράτηση του παιδιού είναι παράνομη όταν θίγει την πραγματική άσκηση του δικαιώματος επιμέλειας που έχει απονεμηθεί βάσει του δικαίου του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί διέμενε αμέσως πριν από τη μετακίνηση ή την κατακράτησή του. Με άλλα λόγια, ο παράνομος χαρακτήρας της μετακίνησης ή της κατακράτησης ενός παιδιού για τους σκοπούς της

[25] Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα H. Saugmandsgaard Øe στην υπόθεση UD (C-393/18 PPU, EU:C:2018:749, σημείο 52).

[26] Όπως υποστηρίζει η μητέρα, το παιδί φοιτεί σε φινλαδικό πρωινό βρεφονηπιακό σταθμό και ομιλεί ήδη τη φινλαδική γλώσσα όπως ένα παιδί της ίδιας ηλικίας. Με την απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2014, C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, σκέψη 56), το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η ανάγκη διασφαλίσεως της προστασίας του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού συνεπάγεται τη συνεκτίμηση πραγματικών στοιχείων που εμφαίνουν ενσωμάτωση του παιδιού σε ένα κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον μετά τη μετακίνησή του.

εφαρμογής του κανονισμού 2201/2003 προϋποθέτει κατ' ανάγκην την ύπαρξη δικαιώματος επιμέλειας, το οποίο έχει αναγνωριστεί από το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο και του οποίου προσβολή συνιστά η μετακίνηση αυτή.

43. Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η μετακίνηση του παιδιού, η οποία πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο μεταφοράς στο κράτος μέλος που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας, και η παραμονή του παιδιού στο εν λόγω κράτος μέλος μπορούν να στοιχειοθετήσουν προσβολή του δικαιώματος επιμέλειας. Προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, είναι αναγκαίο όχι μόνο να οριοθετηθεί η έννοια του «δικαιώματος επιμέλειας» αλλά κυρίως να προσδιοριστεί ευρύτερα η έννοια της «προσβολής» του δικαιώματος αυτού. Ως προς το ζήτημα αυτό, επισημαίνω εκ προοιμίου ότι το γεγονός ότι η μετακίνηση του παιδιού απορρέει από την εφαρμογή του κανονισμού 604/2013 αποδεικνύει, κατ' εμέ, ότι η προσβολή του δικαιώματος επιμέλειας εξαρτάται κατ' ανάγκην από τη δημιουργία πραγματικής κατάστασης η οποία καταλογίζεται στον αυτουργό της παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης.

1) Η πραγματική άσκηση του δικαιώματος επιμέλειας

44. Βάσει του ορισμού που περιλαμβάνεται στο άρθρο 2, σημείο 9, του κανονισμού 2201/2003, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η έννοια του «δικαιώματος επιμέλειας» συνιστά αυτοτελή όρο ο οποίος χρήζει ενιαίας ερμηνείας και ότι, όσον αφορά την εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού, το δικαίωμα επιμέλειας περιλαμβάνει εν πάση περιπτώσει το δικαίωμα του δικαιούχου να αποφασίζει τον τόπο κατοικίας του τέκνου [27]. Μολονότι η έννοια του «δικαιώματος επιμέλειας» ορίζεται από το δίκαιο της Ένωσης, το άρθρο 2, σημείο 11, του κανονισμού 2201/2003 παραπέμπει για τον ορισμό του δικαιούχου του δικαιώματος αυτού στη νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από τη μετακίνηση ή κατακράτησή του. Πράγματι, κατά το εν λόγω άρθρο, ο παράνομος ή μη χαρακτήρας μετακίνησης ή κατακράτησης παιδιού εξαρτάται από το «δικα[ίωμα] επιμέλειας το οποίο προκύπτει από δικαστική απόφαση ή από το νόμο ή από συμφωνία που ισχύει σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από τη μετακίνηση ή την κατακράτησή του». Συνεπώς, η ανάθεση του δικαιώματος επιμέλειας είτε στους δύο γονείς είτε σε έναν από αυτούς διέπεται αποκλειστικά από το δίκαιο του κράτους μέλους προέλευσης.

45. Από τα ως άνω στοιχεία προκύπτει ότι απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να διαπιστώσει εάν ο πατέρας είχε δικαίωμα επιμέλειας στο πλαίσιο του οποίου μπορούσε να επιλέξει τον τόπο κατοικίας του παιδιού και το οποίο του είχε δοθεί από το κράτος μέλος στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από τη μετακίνηση ή την κατακράτησή του. Επ' αυτού, επισημαίνω ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία που διαθέτει το Δικαστήριο, την επιμέλεια είχαν από κοινού ο πατέρας και η μητέρα μέχρι την έκδοση της απόφασης της 29ης Απριλίου 2021, με την οποία σουηδικό πρωτοδικείο ανέθεσε την αποκλειστική επιμέλεια του παιδιού στη μητέρα, τούτο δε με άμεση ισχύ [28].

46. Στο εν λόγω πρώτο νομικό κριτήριο, το οποίο αφορά την ύπαρξη του δικαιώματος επιμέλειας, προστίθεται ένα πραγματικής φύσης κριτήριο. Κατά το άρθρο 2, σημείο 11, στοιχείο β', του κανονισμού 2201/2003, η μετακίνηση ή η κατακράτηση είναι παράνομη μόνον όταν το δικαίωμα επιμέλειας «ασκείτο πραγματικά, αποκλειστικά ή από κοινού με άλλους, κατά το χρόνο της

[27] Πρβλ. απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2010, McB. (C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, σκέψη 41).

[28] Ως προς την άρση της από κοινού επιμέλειας στις 29 Απριλίου 2021, αυτή συνεπάγεται ότι ο χαρακτηρισμός της «παράνομης κατακράτησης» μπορεί, εν πάση περιπτώσει, να γίνει δεκτός μόνον όσον αφορά το διάστημα από 24 Νοεμβρίου 2020 έως 29 Απριλίου 2021.

μετακίνησης ή κατακράτησης ή θα είχε ασκηθεί κατ' αυτόν τον τρόπο εάν δεν είχαν επισυμβεί τα γεγονότα αυτά». Η εν λόγω πρόσθετη προϋπόθεση είναι λογική, δεδομένου ότι ο χαρακτηρισμός της «παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης» συνεπάγεται την εφαρμογή του μηχανισμού άμεσης επιστροφής του παιδιού τον οποίο προβλέπει ο κανονισμός 2201/2003. Ωστόσο, σε περίπτωση η οποία χαρακτηρίζεται από δικαίωμα επιμέλειας που ασκείται μόνο θεωρητικώς, χωρίς ή με ελάχιστες συγκεκριμένες εκδηλώσεις, η κίνηση διαδικασίας άμεσης επιστροφής δεν θα ήταν σύμφωνη με τον σκοπό της προστασίας των θεμελιωδών συμφερόντων του παιδιού, τον οποίο επιδιώκει ο κανονισμός 2201/2003.

47. Εξ όσων γνωρίζω, το Δικαστήριο δεν είχε ακόμη την ευκαιρία να διευκρινίσει ρητώς την έννοια του κριτηρίου της πραγματικής άσκησης του δικαιώματος επιμέλειας. Εντούτοις, στις προτάσεις του στην υπόθεση UD, ο γενικός εισαγγελέας H. Saugmandsgaard Øe πρότεινε έναν αποφατικό ορισμό της έννοιας αυτής επισημαίνοντας ότι «ο γονέας που δεν ασκεί πραγματικά την επιμέλεια του παιδιού (ακόμη και αν είναι δικαιούχος της γονικής μέριμνας) εντάσσεται στο οικογενειακό περιβάλλον μόνον υπό τον όρο ότι το παιδί εξακολουθεί να έχει τακτικές επαφές μαζί του»[29]. Εξάλλου, παρατηρώ ότι η εν λόγω έννοια της «πραγματικής άσκησης του δικαιώματος επιμέλειας» περιλαμβάνεται και στη Σύμβαση της Χάγης του 1980 της οποίας το άρθρο 3 που περιέχει τον ορισμό της παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης έχει σχεδόν πανομοιότυπη διατύπωση με εκείνη του άρθρου 2, σημείο 11, του κανονισμού 2201/2003. Πάντως, από την επεξηγηματική έκθεση της εν λόγω Σύμβασης συνάγεται ότι η πραγματική άσκηση του δικαιώματος επιμέλειας, η οποία πρέπει να εξακριβώνεται βάσει των ιδιαίτερων περιστάσεων κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης, πρέπει να γίνεται αντιληπτή υπό ευρεία έννοια[30] και αφορά περιπτώσεις στις οποίες το πρόσωπο που ασκεί την επιμέλεια φροντίζει το παιδί μολονότι, συγκεκριμένα και για θεμιτούς λόγους, δεν συγκατοικούν[31].

48. Από τα ανωτέρω στοιχεία συνάγω ότι ένας γονέας ασκεί πράγματι το δικαίωμα επιμέλειας όταν φροντίζει το παιδί και διατηρεί σταθερούς δεσμούς με αυτό. Τούτου δοθέντος, τα όρια του κριτηρίου αυτού πρέπει να εξετάζονται και να εφαρμόζονται με σύνεση και αυστηρότητα ώστε να αποτρέπεται οποιαδήποτε κατάχρησή του προκειμένου να δικαιολογηθεί η μετακίνηση ή η κατακράτηση του παιδιού, ειδάλλως θίγεται ο σκοπός προστασίας του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού τον οποίο επιδιώκει ο κανονισμός 2201/2003. Στο πλαίσιο της εκτίμησής του, το αιτούν δικαστήριο θα πρέπει να λάβει υπόψη το γεγονός ότι μόλις δύο μήνες μετά τη γέννησή του, εκδόθηκε όσον αφορά το παιδί απόφαση περί θέσεώς του υπό την προστασία των αρχών και εγκατάστασής του, μαζί με τη μητέρα του, σε δομή υποδοχής λόγω της βίαιης συμπεριφοράς του πατέρα και ότι, μετά το γεγονός αυτό, ο πατέρας διατηρούσε, κατά τις σουηδικές αρχές, μόνον περιστασιακές σχέσεις με το παιδί.

2) Η δημιουργία πραγματικής κατάστασης καταλογιστέας στη μητέρα του παιδιού

49. Προκειμένου να αποσαφηνιστεί η εν λόγω προϋπόθεση, πρέπει να εξεταστεί η έννοια της «παράνομης μετακίνησης» την οποία προκρίνουν η Σύμβαση της Χάγης του 1980 και ο κανονισμός 2201/2003. Όσον αφορά την εν λόγω Σύμβαση, επισημαίνω, όπως και η Επιτροπή, ότι, κατά το σημείο 11 της επεξηγηματικής έκθεσης της Συμβάσεως της Χάγης του 1980, «οι υπό εξέταση καταστάσεις απορρέουν από τη χρήση πραγματικών καταστάσεων που σκοπούν στη

[29] Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα H. Saugmandsgaard Øe στην υπόθεση UD (C-393/18 PPU, EU:C:2018:749, σημείο 94).

[30] Η ανάλυση των αποφάσεων που παρατίθενται στη βάση δεδομένων Incadat (ευρετήριο της νομολογίας των δικαστηρίων των κρατών που υπέγραψαν τη Σύμβαση της Χάγης του 1980) καταδεικνύει ότι τα δικαστήρια των κρατών μελών δέχονται αυτήν την ευρεία ερμηνεία της έννοιας της «πραγματικής άσκησης του δικαιώματος επιμέλειας».

[31] Επεξηγηματική έκθεση της Σύμβασης της Χάγης του 1980, Perez-Vera, E. (σημεία 72, 73 και 115) (https://assets.hcch.net/docs/a5fb103c-2ceb-4d17-87e3-a7528a0d368c.pdf).

θεμελίωση τεχνητής διεθνούς δικαιοδοσίας, προκειμένου να αποκτηθεί η επιμέλεια του παιδιού». Η εκτίμηση αυτή αποσαφηνίζεται στα σημεία 12 έως 15 της επεξηγηματικής έκθεσης από τα οποία προκύπτει, κατ' ουσίαν, ότι η παράνομη μετακίνηση, η οποία συνεπάγεται την απομάκρυνση του παιδιού από το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο διαβιούσε, αποσκοπεί στην ανάθεση στον εμπλεκόμενο του δικαιώματος επιμέλειας του παιδιού εκ μέρους των αρμοδίων αρχών της χώρας στην οποία αυτό μεταφέρθηκε. Με άλλα λόγια, επιχειρώντας τη θεμελίωση σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό τεχνητών στοιχείων διεθνούς δικαιοδοσίας, ο φυσικός ή ο ηθικός αυτουργός της παράνομης μετακίνησης επιδιώκει τη νομική επιβεβαίωση της πραγματικής κατάστασης την οποία δημιούργησε.

50. Μια ταυτόσημη αντίληψη της έννοιας της παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης διαφαίνεται επίσης από την εξέταση των αποφάσεων του Δικαστηρίου σχετικά με την ερμηνεία του κανονισμού 2201/2003. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο επισήμανε ότι «η παράνομη μετακίνηση του τέκνου *κατόπιν μονομερούς αποφάσεως* ενός από τους γονείς του στερεί κατά κανόνα από το τέκνο τη δυνατότητα να διατηρεί τακτικές προσωπικές σχέσεις και άμεσες επαφές με τον έτερο γονέα» [32]. Ακολουθώντας την ίδια λογική, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι διατάξεις του κανονισμού 2201/2003, στις οποίες περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, εκείνες που αφορούν την άμεση επιστροφή του παιδιού, και έχουν ως σκοπό να αποτρέψουν το ενδεχόμενο «ο ένας εκ των γονέων να ενισχύσει τη θέση του ως προς το ζήτημα της επιμέλειας του παιδιού, εκφεύγοντας, *εκ των πραγμάτων*, της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων που έχουν καταρχήν διεθνή δικαιοδοσία, βάσει των κανόνων που προβλέπει, μεταξύ άλλων, ο κανονισμός αυτός, να αποφαίνονται επί της γονικής μέριμνας του παιδιού» [33].

51. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η προσβολή του δικαιώματος επιμέλειας, η οποία συνεπάγεται παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση, νοείται κατά τον ίδιο τρόπο στο πλαίσιο της Σύμβασης της Χάγης του 1980 και του κανονισμού 2201/2003. Υπό το πρίσμα των εν λόγω δύο νομοθετημάτων, η προσβολή του δικαιώματος επιμέλειας συνίσταται κατ' ουσίαν σε παράνομη συμπεριφορά που επιτρέπει στον υπεύθυνο για τη μετακίνηση ή την κατακράτηση του παιδιού γονέα να καταστρατηγήσει τους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας. Από το σύνολο των στοιχείων αυτών συνάγω ότι ο χαρακτηρισμός μιας μετακίνησης ή κατακράτησης ως παράνομης δεν εξαρτάται, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της Φινλανδικής Κυβέρνησης, μόνον από την αναγόμενη αμιγώς σε πραγματικά στοιχεία, αντικειμενική διαπίστωση ότι το παιδί μετακινήθηκε ή κατακρατήθηκε εκτός του τόπου της συνήθους διαμονής του χωρίς τη συγκατάθεση του ασκούντος το δικαίωμα αποκλειστικής ή από κοινού επιμέλειας. Η προσβολή του δικαιώματος επιμέλειας του παιδιού πρέπει να απορρέει από μια πραγματική κατάσταση που καταλογίζεται στον υπεύθυνο για τη μετακίνηση ή κατακράτηση του παιδιού γονέα και να αποσκοπεί, χωρίς να λαμβάνει υπόψη το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού, στο να παρασχεθεί στον εν λόγω γονέα πρακτικό ή νομικό πλεονέκτημα εις βάρος του άλλου γονέα.

52. Η ιδιαιτερότητα της υπό κρίση υπόθεσης έγκειται στο γεγονός ότι η μετακίνηση πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο απόφασης μεταφοράς, κατ' εφαρμογήν του κανονισμού 604/2013, του ενδιαφερομένου και της μητέρας του στο κράτος μέλος που είναι υπεύθυνο για την εξέταση των υποβληθέντων από αυτούς αιτήσεων διεθνούς προστασίας. Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας

[32] Αποφάσεις της 23ης Δεκεμβρίου 2009, Detiček (C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, σκέψη 56), και της 1ης Ιουλίου 2010, Povse (C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, σκέψη 64).

[33] Απόφαση της 8ης Ιουνίου 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, σκέψη 63). Βλ., υπό την ίδια έννοια, αποφάσεις της 23ης Δεκεμβρίου 2009, Detiček (C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, σκέψη 57), και της 9ης Οκτωβρίου 2014, C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, σκέψη 67). Στις αποφάσεις της 1ης Ιουλίου 2010, Povse (C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, σκέψη 43), και της 24ης Μαρτίου 2021, SS (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231, σκέψη 45), το Δικαστήριο χρησιμοποιεί τον σαφέστερο και εννοιολογικό συνήθη όρο της απαγωγής, ο οποίος διαλαμβάνεται και στον τίτλο της Σύμβασης της Χάγης του 1980.

2013/32/ΕΕ[34], κάθε ενήλικας που διαθέτει νομική ικανότητα πρέπει να έχει το δικαίωμα να υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας αυτοπροσώπως. Όσον αφορά τους ανηλίκους, το άρθρο 7, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32 προβλέπει ότι, στα κράτη μέλη που αναγνωρίζουν στους ανηλίκους ικανότητα δικαίου συμμετοχής στις διαδικασίες, οι ανήλικοι πρέπει να έχουν το δικαίωμα να υποβάλλουν αυτοπροσώπως αίτηση διεθνούς προστασίας, στο σύνολο δε των κρατών μελών που δεσμεύονται από την οδηγία πρέπει να έχουν το δικαίωμα υποβολής αίτησης διεθνούς προστασίας μέσω ενήλικου εκπροσώπου, όπως είναι ο γονέας ή άλλο ενήλικο μέλος της οικογένειας. Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι η νομοθεσία της Ένωσης δεν απαγορεύει να υποβάλουν πλείονα μέλη μιας οικογένειας χωριστές αιτήσεις διεθνούς προστασίας ούτε απαγορεύει να υποβάλει ένα εκ των μελών αυτών αίτηση διεθνούς προστασίας εξ ονόματός του και εξ ονόματος ανηλίκου μέλους της οικογένειας[35].

53. Κατά το άρθρο 20 του κανονισμού 604/2013, η διαδικασία προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους κινείται μόλις υποβληθεί σχετική αίτηση. Κατά την παράγραφο 3 του άρθρου αυτού, η κατάσταση του ανηλίκου ο οποίος συνοδεύει τον αιτούντα και εμπίπτει στον ορισμό του μέλους οικογένειας είναι αδιαχώριστη από εκείνη του μέλους οικογένειάς του και υπάγεται στην αρμοδιότητα του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας του εν λόγω μέλους οικογένειας, ακόμη και αν ο ανήλικος δεν είναι ατομικά αιτών, εφόσον αυτό είναι προς το μείζον συμφέρον του ανηλίκου. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, ελλείψει αποδείξεως περί του αντιθέτου, η διάταξη αυτή καθιερώνει τεκμήριο σύμφωνα με το οποίο είναι προς το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού να μην αντιμετωπίζεται η κατάσταση του παιδιού χωριστά από εκείνη των γονέων του[36].

54. Η αρμόδια εθνική αρχή που επιλαμβάνεται τέτοιας αίτησης διεθνούς προστασίας δεν καλείται να αναθέσει την ευθύνη της εξετάσεως αίτησης διεθνούς προστασίας σε κάποιο κράτος μέλος το οποίο ορίζεται κατά την προαίρεση του προσφεύγοντος, αλλά να εφαρμόσει τα κριτήρια ευθύνης που τίθενται από τον νομοθέτη της Ένωσης στο κεφάλαιο ΙΙΙ του κανονισμού 604/2013 όσον αφορά τον προσδιορισμό του υπεύθυνου για την εξέταση της εν λόγω αίτησης κράτους μέλους, λαμβανομένου υπόψη του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού[37]. Βάσει των κριτηρίων προσδιορισμού, το κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση διεθνούς προστασίας μπορεί να ζητήσει από άλλο κράτος μέλος την αναδοχή ή την εκ νέου ανάληψη του αιτούντος σύμφωνα με τις προϋποθέσεις των άρθρων 21, 23 και 24 του κανονισμού 604/2013. Εάν το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα κρίνει, κατόπιν των επαληθεύσεων που προβλέπονται στα άρθρα 22 και 25 του εν λόγω κανονισμού, ότι είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας, εκδίδεται απόφαση μεταφοράς του αιτούντος, κατά το άρθρο 26 του εν λόγω κανονισμού.

55. Η απόφαση αυτή, υπό την επιφύλαξη της άσκησης των μέσων παροχής έννομης προστασίας του άρθρου 27 του κανονισμού 604/2013, είναι δεσμευτική για τον αιτούντα, ο οποίος, υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 28, δεύτερο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού, μπορεί να κρατηθεί προκειμένου να διασφαλιστεί η διαδικασία μεταφοράς, εφόσον υφίσταται σημαντικός κίνδυνος διαφυγής του. Βάσει του άρθρου 29 του ίδιου κανονισμού, η μεταφορά πρέπει να πραγματοποιείται μόλις αυτό είναι πρακτικά δυνατό και, το αργότερο, εντός έξι μηνών από την αποδοχή της αναδοχής από το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα.

[34] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (ΕΕ 2013, L 180, σ. 60).

[35] Βλ. απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801, σκέψεις 53 έως 55).

[36] Πρβλ. απόφαση της 23ης Ιανουαρίου 2019, M.A. κ.λπ. (C-661/17, EU:C:2019:53, σκέψεις 87 έως 90).

[37] Πρβλ. απόφαση της 7ης Ιουνίου 2016, Ghezelbash (C-63/15, EU:C:2016:409, σκέψη 54).

56. Από την ανάλυση αυτή προκύπτει ότι η εφαρμογή των αντικειμενικών κριτηρίων προσδιορισμού τα οποία προβλέπονται από τον κανονισμό 604/2013 συνεπάγεται για τον αιτούντα ο οποίος δεν κατοικεί στο κράτος μέλος που είναι υπεύθυνο για την αίτηση διεθνούς προστασίας την εφαρμογή δεσμευτικής για αυτόν διαδικασίας μεταφοράς. Υπό τις συνθήκες αυτές, η μεταφορά παιδιού η οποία πραγματοποιήθηκε κατ' εφαρμογήν του άρθρου 29 του κανονισμού 604/2013 κατόπιν της αιτήσεως διεθνούς προστασίας που υποβλήθηκε για λογαριασμό του παιδιού από έναν μόνον από τους γονείς που έχουν το δικαίωμα επιμέλειας, τον οποίον επίσης αφορά η απόφαση μεταφοράς, δεν μπορεί να συνιστά, *αυτή καθεαυτήν*, προσβολή του δικαιώματος αυτού κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 11, του κανονισμού 2201/2003. Πράγματι, σε μια τέτοια περίπτωση, η μετακίνηση του παιδιού δεν απορρέει από πραγματική κατάσταση που καταλογίζεται στον γονέα αυτόν, αλλά από την εφαρμογή χωριστής ρύθμισης της οποίας η εφαρμογή επιβάλλεται τόσο στα κράτη μέλη όσο και στους αιτούντες διεθνή προστασία.

57. Ωστόσο, το συμπέρασμα θα ήταν διαφορετικό στην περίπτωση που ένας γονέας, βάσει αίτησης διεθνούς προστασίας υποβληθείσας για λογαριασμό του παιδιού και για τον ίδιο είχε στην πραγματικότητα την πρόθεση να δημιουργήσει μια πραγματική κατάσταση προκειμένου να καταστρατηγήσει τους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας του κανονισμού 2201/2003[38]. Καίτοι, εν πάση περιπτώσει, η εκτίμηση της ύπαρξης ή μη μιας πραγματικής κατάστασης εμπίπτει στη διεθνή δικαιοδοσία του εθνικού δικαστηρίου στο οποίο απόκειται να εξετάσει το σύνολο των ιδιαίτερων περιστάσεων της υπό κρίση υπόθεσης, θεωρώ, με βάση τις πληροφορίες που παρασχέθηκαν από το αιτούν δικαστήριο και τους μετέχοντες στη διαδικασία, ότι μια τέτοια παράνομη συμπεριφορά δεν αποδεικνύεται εν προκειμένω[39].

58. Συγκεκριμένα, βάσει των διαπιστώσεων της απόφασης περί παραπομπής, από κανένα πραγματικό στοιχείο δεν συνάγεται ότι η μητέρα ενήργησε κατά κατάχρηση της διαδικασίας αίτησης παροχής ασύλου για να καταστρατηγήσει τους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας του κανονισμού 2201/2013[40]. Πρέπει να επισημανθεί ότι η μητέρα, μετά την υποβολή της αίτησης στις 4 Δεκεμβρίου 2019 για έκδοση άδειας διαμονής του παιδιού στη Σουηδία, ζήτησε *στην ίδια χώρα*, στις 7 Αυγούστου 2020, τη χορήγηση καθεστώτος διεθνούς προστασίας για την ίδια και για λογαριασμό του παιδιού της. Το γεγονός ότι η μητέρα δεν γνωστοποίησε στον πατέρα του παιδιού την υποβολή στις σουηδικές αρχές της αίτησης διεθνούς προστασίας και τα επακόλουθά της δεν συνιστά, αυτό καθεαυτό, απόδειξη της δόλιας πρόθεσης της μητέρας, λαμβανομένου υπόψη, επιπλέον, ότι η συμπεριφορά αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο των φόβων που συνδέονται με προγενέστερες βιαιοπραγίες του συζύγου. Όπως επισημαίνει το αιτούν δικαστήριο, η μητέρα υπέβαλε επιπλέον, στις 2 Σεπτεμβρίου 2020, ενώπιον σουηδικού δικαστηρίου αίτηση ανάθεσης της αποκλειστικής επιμέλειας, ημερομηνία κατά την οποία η αρμόδια για θέματα μετανάστευσης αρχή της γνωστοποίησε ότι η Δημοκρατία της Φινλανδίας ήταν υπεύθυνη για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας και της εν λόγω αίτησης που αφορούσε το παιδί. Επιπλέον, μολονότι η μητέρα μετέβη οικειοθελώς στη Φινλανδία, γεγονός παραμένει ότι η μετακίνηση

[38] Με την απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2014, McCarthy κ.λπ. (C-202/13, EU:C:2014:2450, σκέψη 54), το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι προκειμένου να αποδειχθεί η ύπαρξη καταχρηστικής πρακτικής απαιτείται, τουλάχιστον, να εξακριβωθεί αν ο ενδιαφερόμενος επιδίωξε να αποκομίσει όφελος από τη νομοθεσία της Ένωσης δημιουργώντας τεχνητά τις προϋποθέσεις που είναι αναγκαίες προκειμένου να αντλήσει το όφελος αυτό.

[39] Επιπροσθέτως, φρονώ ότι η αντικειμενική δυσκολία που αφορά τη γνώση και την κατανόηση του περίπλοκου μηχανισμού που καθιερώνει ο κανονισμός 604/2013 προκειμένου να προσδιοριστεί το υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας κράτος μέλος, καθώς και ο κίνδυνος όσον αφορά το αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής, καταδεικνύουν τον μη ρεαλιστικό χαρακτήρα μιας στρατηγικής με σκοπό την καταστρατήγηση των διατάξεων του εν λόγω κανονισμού στο πλαίσιο της θεμελίωσης τεχνητής διεθνούς δικαιοδοσίας.

[40] Πρβλ. απόφαση της 8ης Ιουνίου 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, σκέψη 64).

αυτή πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με δεσμευτική απόφαση μεταφοράς κατά της οποίας δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι όφειλε να χρησιμοποιήσει τη δυνατότητα άσκησης προσφυγής[41] ούτε, βέβαια, ότι μπορούσε να απαλλαγεί από την υποχρέωση συμμόρφωσής της.

59. Σύμφωνα με την εν λόγω απόφαση μεταφοράς, η μητέρα και το παιδί παρέμειναν στη συνέχεια αδιαλείπτως στη Φινλανδία, χώρα στην οποία απόκειται να εξετάσει τις αιτήσεις διεθνούς προστασίας, δεδομένου ότι η διαδικασία εκκρεμεί επί του παρόντος κατόπιν της συνέντευξης που πραγματοποιήθηκε στις 27 Μαΐου 2021 με τη μητέρα του παιδιού. Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι δεν υποβλήθηκε αίτηση περί εκ νέου ανάληψης της μητέρας και του παιδιού στη Σουηδία ούτε εκδόθηκε σχετική απόφαση, δεδομένου ότι η νομική κατάσταση των ενδιαφερομένων εξακολουθεί να είναι αυτή των αιτούντων διεθνή προστασία που κατοικούν στη Φινλανδία, κράτος το οποίο είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησής τους. Με απόφαση της 6ης Απριλίου 2021, η οποία κατέστη απρόσβλητη στις 12 Μαΐου του ίδιου έτους κατά την αναιρεσίβλητη της κύριας δίκης, σουηδικό διοικητικό δικαστήριο απέρριψε την αίτηση του πατέρα του παιδιού περί επιστροφής του βάσει του κανονισμού 604/2013. Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι τόσο η μητέρα όσο και το παιδί δεν διαθέτουν επί του παρόντος άδεια διαμονής στη Σουηδία, ενώ αρμόδιο σε θέματα οικογενειακών διαφορών δικαστήριο του εν λόγω κράτους μέλους ανέθεσε την αποκλειστική επιμέλεια του παιδιού στη μητέρα και απέρριψε το αίτημα του πατέρα σχετικά με την άσκηση του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας.

60. Φρονώ ότι βάσει των περιστάσεων αυτών δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι υφίσταται προσβολή του δικαιώματος επιμέλειας και, ως εκ τούτου, αποκλείεται η ύπαρξη «παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης».

Β. Επί του τρίτου, του τέταρτου και του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος

61. Τέλος, επισημαίνεται ότι το τρίτο, το τέταρτο και το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα αφορά τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες δικαστήριο που επιλαμβάνεται αίτησης επιστροφής μπορεί να την απορρίψει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', της Σύμβασης της Χάγης του 1980 και του άρθρου 11, παράγραφος 4, του κανονισμού 2201/2003, προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία του παιδιού.

62. Από τη διατύπωση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι τα ερωτήματα αυτά έχουν δυνητικό χαρακτήρα. Τίθενται μόνο στην περίπτωση που από την απάντηση που θα δοθεί στα δύο πρώτα ερωτήματα μπορεί να συναχθεί ότι οι περιστάσεις της υπόθεσης της κύριας δίκης καλύπτονται από τον χαρακτηρισμό της «παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης» του παιδιού κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 11, του εν λόγω κανονισμού. Εντούτοις, όπως εκτέθηκε στις παρούσες προτάσεις ανωτέρω κατά τρόπο που, κατά τη γνώμη μου, δεν αφήνει περιθώριο αμφιβολιών, ο χαρακτηρισμός αυτός δεν μπορεί να γίνει δεκτός. Επομένως, παρέλκει η απάντηση στο τρίτο, το τέταρτο και το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα. Επισημαίνω, εξάλλου, ότι η επιβεβαίωση της ύπαρξης δικαστικής απόφασης, την οποία επικαλέστηκε η αναιρεσίβλητη της κύριας δίκης κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση και με την οποία απορρίφθηκε η έφεση του πατέρα κατά της απόφασης της 29ης Απριλίου 2021 περί ανάθεσης στη μητέρα της αποκλειστικής επιμέλειας του κοινού παιδιού θα μπορούσε να περατώσει τη συζήτηση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου σχετικά με την επιστροφή του παιδιού στη Σουηδία.

[41] Με την απόφαση της 7ης Ιουνίου 2016, Ghezelbash (C-63/15, EU:C:2016:409, σκέψη 54), το Δικαστήριο διευκρίνισε, κατά τα λοιπά, ότι η άσκηση προσφυγής βάσει του κανονισμού 604/2013 δεν μπορεί να εξομοιωθεί με το forum shopping το οποίο το σύστημα του Δουβλίνου αποσκοπεί να αποτρέψει.

VI. Πρόταση

Υπό το πρίσμα των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Korkein oikeus (Ανώτατο Δικαστήριο, Φινλανδία) ως εξής:

Ο κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1347/2000, έχει την έννοια ότι περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, κατά την οποία ένα παιδί και η μητέρα του μετέβησαν και εξακολουθούν να παραμένουν σε κράτος μέλος σε εκτέλεση απόφασης μεταφοράς που εκδόθηκε από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους προέλευσης σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση, κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 11, του κανονισμού 2201/2003, εκτός εάν αποδεικνύεται ότι, με το πρόσχημα αίτησης διεθνούς προστασίας υποβληθείσας για λογαριασμό του παιδιού, η μητέρα δημιούργησε μια πραγματική κατάσταση για να καταστρατηγήσει τους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας του κανονισμού 2201/2003, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει υπό το πρίσμα του συνόλου των ειδικών περιστάσεων της υπό κρίση υπόθεσης.